

DIALOGOS

Digi-
DIALOGOS

USKO JA TIEDE KATSOMUSTEN TORILLA

- Löytyykö maailmankatsomukselle perusteita?
- Ovatko usko ja tiede ristiriidassa?
- Onko puhe Jumalasta mielekästä?
- Mikä tekee maailmankatsomuksesta pätevän?
- Onko kristinusko suvaitsematonta?

- **Kristillinen teemalehti**

MATKA KRISTINUSKON PERUSTELUIHIN

DIALOGOS-lehden artikkelikokoelma johdattaa lukijan suurten kysymysten äärelle. Jumalan olemassaoloa tärkeämpää kysymystä on vaikea löytää. Jumalan olemassaolo on elämän merkitystä lisäävä voimavara niille, jotka uskovat ja luottavat Häneen. Todellisuuden perustan luulisi olevan tärkeä pohdinnan aihe niillekin, jotka eivät Jumalasta välitä.

Fyysikkona minulle suurissa kysymyksissä on oikeastaan kaksi vaihtoehtoa. Ensimmäinen on se, että maailma on vain fysikaalisten vuorovaikutusten ja hiukkasten systeemi vailla merkitystä ja tarkoitusta. Toinen on se, että on olemassa Jumala, joka on saanut aikaan maailman sekä ylläpitää ja valvoo luomustaan. Silloin myös maailmalla on järjellinen tarkoitus ja merkitys. Minusta pikkujumalat tai filosofiset systeemit eivät oikein riitä tässä selitykseksi.

Meillä ei ole todisteita siitä, että maailmankaikkeus olisi lopulta pelkkä luonnolakiensa systeemi vailla perimmäistä suunnittelua ja tarkoitusta. Myös fysiikan lait ja vakiot itsessään vaativat mielestäni systeemin ulkopuolista selitystä. Kuten tämän kirjoituskokoelman lukijat saavat huomata, on paljon muitakin perusteluita, jotka osoittavat fysiikan lakeja laajempaan, vielä mielenkiintoisempaan todellisuuteen.

Länsimaissa kristinuskon rationaaliset perustelut ovat pitkään olleet unohdettuja. Useat teologit jopa halveksivat älyllisiä perusteluita uskolle. On toki aivan totta, että sisäinen kokemus on usein riittävä peruste uskolle, mutta itse en ole koskaan ymmärtänyt, miksi emme voisi pitää molempia arvossa.

Lisäksi tuntuu siltä, että länsimaissa on niin ikään unohdettu kristinuskon vaikutus tieteen, demokratian ja tasa-arvon syntyyn. Jos katsot maailmankarttaa ja valitset sieltä vapaasti maan, jossa haluat asua, luultavasti päädyt johonkin sellaiseen valtioon, jolla on kristilliset juuret.

Tämä lehti pystyy vain raapaisemaan kristinuskon perusteluita. Kuitenkin raapaisut ovat sekä perusteltuja että tarpeellisia. On ensiarvoisen tärkeää, että lukija saa tietää tällaisten perusteluiden olemassaolosta.

Toivotan sinut, arvoisa lukija, tervetulleeksi matkalle kristinuskon perusteluihin.

VESA PALONEN
FT, FYSIIKAN TUTKIJAA

DIALOGOS – USKO JA TIEDE KATSOMUSTEN TORILLA

Kristillinen teemalehti

Julkaisijat

Academicum Catholicum ry
Aikamedia Oy
Areiopagi.fi
Avainmedia Lähetysjärjestö ry
Hyvä Sanoma ry
Iso Kirja
Patmos Lähetysäätiö
Suomen Baptistikirkko
Suomen Evankelinen Allianssi ry (SEA)
Suomen evankelisluterilainen Kansanlähetyksen
Suomen evankelisluterilainen
Lähetysliikkeen
Suomen evankelisluterilainen Opiskelija- ja
Koululaislähetyksen ry (OPKO)
Suomen Helluntaikirkko
Veritas Forum Finland

Kustantaja

Aikamedia Oy
www.aikamedia.fi

Vastaava päätoimittaja:
Leevi Launonen, puh. 0400 511 393

Toimitussihteeri:
Anna Lehtinen, puh. 0400 776 950

Graafinen suunnittelija:
Pertti Lukkarila

Myynti
www.aikashop.fi

Myynti- ja markkinointipäällikkö
Mika Korkatti, puh. 040 588 9900

Asiakaspalvelu:
asiakaspalvelu@aikamedia.fi
puh. 020 761 9800

Painopaikka
I-Print

JARKKO VEHNÄINEN

3	Matka kristinuskon perusteluihin
6	Maailmankatsomusten marketissa pitää valita järkevästi
8	Voiko Jumalasta puhua mielekkäästi?
12	”Ihmisoikeuksien juuret ovat kristinuskossa”
14	Onko kristinusko suvaitsematonta?
16	Uskon ja tieteen ristiriita ja muita myyttejä
20	Kosminen hienosäätö – pelkkää sattumaa?
22	Onko järjenkäyttö uskonasioissa sallittua?
26	Uskomisen on ihmiselle luonnollista
28	Tekeekö usko onnelliseksi?
30	Kolumni: Perunan tunteet
32	Neljä ratsastajaa luonnontieteen aallonharjalla
34	”Jumalan olemassaolo tarjoaa perustan tieteen tekemiselle”
38	Postmoderni ajattelu – uhka vai mahdollisuus kristinuskolle?
40	David Bentley Hart ja kristillinen vallankumous
42	Mihin maailma on menossa?
44	Mikä on oikea kuva Jeesuksesta?
46	Jumalallista seksiä
48	Tekoäly ei synny tyhjästä
50	Helveti ja Jumalan rakkaus – ikuisuuskyseminen
52	William Lane Craigin johdonmukainen kristillinen maailmankatsomus
55	Miten ylösnousemususko syntyi?
56	Ylistän Herraa = alistan rouvaa?

Maailmankatsomusten marketissa pitää valita järkevästi

LARI LAUNONEN

Kriittinen ajattelu ei ole dosentti Olli-Pekka Vainion mielestä vain akateemikkojen tehtävä. – Kenelläkään ei ole lupaa ajatella, että minulla on kaikki totuudet tässä ja nyt eikä minun tarvitse tehdä muuta kuin pitää niistä kynsin hampain kiinni.

Olli-Pekka Vainion mielestä niin kristityn kuin ateistinkin velvollisuus on harjoittaa älyllisiä hyveitä.

Me olemme eri mieltä – emme vain politiikasta tai vähähiilihydraattisen ruokavalion terveellisyydestä vaan myös esimerkiksi siitä, onko elämällä tarkoitus. Yhden mielestä maailma on rakastavan taivaallisen Isän luomus, toisesta se on kosminen sattuma. Suuri osa ihmisistä ei pidä kummastakaan vaihtoehdosta.

Yliopistotutkija ja ekumeniikan dosentti Olli-Pekka Vainio on pohtinut paljon erimielisyyttä. Miksi samanlaisilla aivoilla varustetut

ihmiset päätyvät pohdinnoissaan niin eri kannoille?

– Maailmankuvia ei koskaan omaksuta pelkän järjellisen päättelyn avulla. Yleensä ne ovat alitajuisia. Harva osaa selittää järkevästi, miksi ajattelee niin kuin ajattelee, Vainio toteaa.

Tunteetkin ovat pelissä. Vakaumukset muotoutuvat usein emotionaalisina reaktioina kohtaamiimme ilmiöihin.

– Esimerkiksi epäoikeudenmukaisuutta elämässään kokenut henkilö saattaa olla herkempi ihmisoikeuskysymyksille kuin joku muu. Elämänpolkumme vaikuttaa siihen, mitä pidämme tärkeänä.

Vainio huomauttaa, että myös kulttuuri muokkaa käsityksiämme järkevästä, normaalista ja hyvästä. Jos meistä on outoa, että aasialaiset syövät kissoja ja koiria, heidän näkökulmastaan on pöyristyttävää, että Suomessa vanhukset suljetaan hoitolaitoksiin.

– Tästä voisi vetää kulttuuri relativistisen johtopäätöksen: kaikki maailmankatsomukset ovat vain tunteita, jotka eivät ole oikeita tai väärä. Kulttuuri määrää, hautaammeko kuolleen lemmikin vai syömmekö sen.

Psykykkisesti terve pää ei käännä hetkessä

Vainion mielestä relativistinen lopputulos on kuitenkin ”ankea”. Vaikeistakin asioista voidaan käydä järkevää keskustelua.

Uskonollisen uskon suhteesta moderniin maailmankuvaan on yritetty käydä järkevää keskustelua valistuksen päivistä saakka. Mutta onko teismien (jumalauskon) ja ateismin puolesta esitetyillä argumenteilla oikeasti väliä? Muutamme ajatteluaamme hyvien perustelujen perusteella?

– Kyllä ajatukset voivat muuttua, mutta hitaasti. Psykykkisesti terve ihminen ei yleensä

täysin muuta ajatuksiaan yhdessä yössä, Vainio sanoo.

– Ennemminkin meillä on taipumus vahvistaa omaa maailmankuvaamme. Sekä teisti että ateisti pyrkivät usein rakentamaan uskomusverkostoa näkemystensä tueksi ja kritiikkiin torjumiseksi. Tämä voi kuitenkin tehdä sokeaksi omille ajatusvirheille.

Oman mielen sokeille pisteille on Vainion mukaan olemassa hoitokeino: älylliset hyveet. Niitä ovat muun muassa tiedon rakastaminen, rohkeus, lujuus ja nöyryys.

Esimerkiksi lujuuden hyve tarkoittaa pitävyyttä omassa näkemyksessä silloin, kun siihen on hyviä perusteita. Älyllisesti paheellinen henkilö ei ole luja vaan jääräpäinen tai löperö. Jääräpää ei vaihda näkemystään, vaikka kaikki todisteet puhuisivat sitä vastaan. Löperön ajatukset taas muuttuvat tuulen vaihtaessa suuntaa.

Vainio ottaa raamatullisen esimerkin älyllisistä paheista.

– Kun kuningas Daavid oli maannut Batsaba-nimisen naisen kanssa, hän käytti älyään rikostensa peittelyyn murhaamalla tämän aviomiehen. Tämän lisäksi hän syyllistyi itsepetokseen oikeuttamalla mielessään hirmuteon ja turruttamalla omantuntonsa.

Älyllisten hyveiden noudattamista Vainio vaatii kaikilta ihmisiltä, niin akateemikoilta kuin taviksiltakin.

– Kenelläkään ei ole lupaa ajatella, että minulla on kaikki totuudet tässä ja nyt eikä minun tarvitse tehdä muuta kuin pitää niistä kiinni kynsin hampain!

Toisaalta tavallinen kristitty ei ole velvollinen vastamaan kaikkeen ateistien kritiikkiin.

– Monet filosofiset argumentit ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden tarkka ymmärtäminen voi viedä ammattilaisiltakin jopa vuosia. Silti jokaisen tulee tehdä parhaansa niillä tiedoilla ja älyllisillä taidoilla, jotka hänelle on suotu.

Kaikki maailmankatsomukset voivat olla vaarallisia

Maailmankatsomuksia voidaan arvioida myös niiden seurausten perusteella. Eikö kristillisen kirkon verinen historia – ristiretket ja inkvisitiot – osoita kristinuskoa kestävämmäksi? Sanoihan Jeesuskin, että hedelmistään puu tunnetaan.

Vainio kuitenkin huomauttaa, että kaikki maailmankatsomukset voivat saada vaarallisia muotoja ja mittasuhteita.

– Miksi 1900-luvun hirvittävimät poliittiset kokeilut, kuten Maon, Stalinin ja Pol Potin hirmuvallat, ovat olleet ateistisia? Tällaisen ateismin kritiikkiin esimerkiksi Richard Dawkins väistää sanomalla, ettei ateismi ollut syy näiden miesten teoille. Olivathan sekä Stalin että Hitler molemmat viiksekkäitäkin, mutta eivät siksi murhaajia. Mutta tällainen vastaus on pään työntämistä pensaaseen! Kyllä maailmankatsomuksilla on vaikutuksia historian tapahtumiin. Ateismia vain on tutkittu erittäin vähän. Tarvittaisiin lisää sosiologista ja aatehistoriaa tarkastelevaa tutkimusta, joka auttaisi ymmärtämään katsomuksen suhdetta näihin ilmiöihin.

Toisaalta Vainio ei halua vähätellä myöskään kristinuskon älyttömyyksiä.

– Vielä kaksikymmentä vuotta sitten jotkut Etelä-Afrikan protestanttiset kirkot perustelivat rotusortoa Raamatulla. He pitivät keskeisenä raamatullisena totuutena sitä, että Jumala

on luonut eriarvoisia ihmisryhmiä.

Teologinen ajattelu, kuten tiedekin, voi Vainion mielestä olla itseään korjaava prosessi. Ilman älyllisiä hyveitä siitä ei kuitenkaan tule mitään. Ihmisille on valitettavan luonnollista suhtautua skeptisesti omalle ryhmälle vieraisiin ajatuksiin.

Mielenkiintoisina Vainio pitää rajanylitystilanteita, joissa yhden maailmankatsomuksellisen leirin edustaja menee omiensa mielestä liian pitkälle.

– Esimerkiksi amerikkalainen ateistifilosofi Thomas Nagel aiheutti älämölön väittäessään, että naturalismiin sisältyy ongelmia. Ateisteille Nagel näyttöytyy herkästi porukan petteurina, joka antaa aseet vihollisen käsiin.

Käännäminen on kaikkien velvollisuus

Kristillinen usko on luonteeltaan vakaumus. Vakaumus on jotain sellaista, jonka edestä saatetaan olla valmiita jopa kuolemaan.

Kuinka varma omasta vakaumuksestaan älyllisesti hyveellinen ihminen sitten saa olla?

– Jos vakaumus on niin vahva, ettei enää kyetä keskusteluun toisinajattelijoiden kanssa, siitä tulee fundamentalismia. Silloin turvautaan vastapuolen mustamaalaamiseen, vähätelyyn tai muihin alhaisiin kikkoihin.

Toisaalta käännäminen, pyrkimys esittää oma näkemys toiselle mahdollisimman vakuuttavasti, on Vainion mielestä jopa velvollisuus.

– Jos ajattelen, että jokin asia on totta, pyrin luonnollisesti vakuuttamaan siitä myös toisia. Jos en tekisi näin, en joko oikeasti uskoisi siihen, mihin luulen uskovani, tai sitten johtaisin toisia harhaan pidättämällä heiltä totuuden.

Monikulttuurisessa yhteiskunnassa käännämisestä seuraa helposti maailmankatsomusten välinen kilpailu, jossa kaikki tekevät lähetystyötä omien näkemystensä puolesta. Onko tämä hyvä asia?

– Mitä vaihtoehtoja meillä on? Se, että vain yksi ryhmä saisi käännätyä toisia? Historiassa kaikki tällaiset ajat ovat olleet karmeita. Ei sellaista kukaan haluaisi.

– Kaikkia erimielisyyksiä ei maailmasta voida poistaa, mutta on hyödyllistä olla tekemisissä toisinajattelevien kanssa ja osata kuunnella heitä. Tämä on itse asiassa ihmiskunnan selviytymisen välttämätön edellytys.

LARI LAUNONEN

Jos vakaumus on niin vahva, ettei enää kyetä keskusteluun toisinajattelijoiden kanssa, siitä tulee fundamentalismia.

Uskon ja ajattelun tueksi

David Bentley Ateismin harhat 27€	Aku Visala Mitä tiede ei voi kertoa sinulle? 6€	Olli-Pekka Vainio Hitaan järjen kritiikki 10€	Timo Eskola Tulkinnan kahleissa 29€	Timo Eskola Sudet saarnatuolissa 17€
---	---	---	---	--

Tilaa nyt!
www.perussanoma.fi
puh. 09 5123 9120
tilauspalvelu@perussanoma.fi
PERUSSANOMA